

Itämeren alueen yhteiset markkinat - ongelmana hallinnollinen toimintaympäristö

Jarkko Heinonen

Itämeren yhteinen talousalue, eli aidosti toimivat yhteismarkkinat Itämeren ympäröivien maiden välillä tuntuu välillä jo ikuisuushankkeelta. Asiaa on puitu pitkään erilaisissa yhteyksissä ja eri organisaatioiden toimesta. Eteneminen asiassa on ollut vähintäänkin verkkaista, joskin monista ymmärrettävistä syistä. Asian merkitys korostui jälleen kerran, kun Itämeren alueiden kauppakamareiden sekä Baltic Development Forumin toimesta selvitettiin Itämeren alueen digitaalisten yhteismarkkinoiden ongelmakohtia. Tässä yhteydessä nousi esille yksi merkittävimmistä sisämarkkinoiden ongelmista, joka kuitenkin aika harvoin on keskusteluissa mukana. Asiaa voisi kutsua vaikka sisämarkkinoiden hallinnollisen toimintaympäristön epäyhtenäisyydeksi.

Puhuttaessa Itämeren alueen yhteismarkkinoiden syventämisestä tulee usein eteen käsitys, että liki kaikkien rantavaltioiden EU-jäsenyyden myötä yhteismarkkinat ovat jo käytännössä toteutuneet. Tämä on totta monessa suhteessa. Ensinnäkin on aivan oikein rajata ajatus Itämeren alueen sisämarkkinoiden kehittämisestä käsittämään lähinnä maita, jotka jo ovat EU:n jäseniä. Esimerkiksi yhteistyö Venäjän kanssa on erittäin tärkeä osa Itämeren talousalueen kehittämistä, mutta on selvää, että aivan sisämarkkinaideologian asteelle tässä yhteistyössä ei voida edetä.

On myös totta, että Euroopan Unionin yksi tarkoitus on luoda Euroopan laajuinen sisämarkkina-alue. Voidaan sanoa, että lainsäädännöllisellä tasolla tavoitetta onkin toteutettu jo pitkään ja ilman muuta tässä tavoitteessa on myös edetty. Silti olemme edelleen tilanteessa, jossa kansallisvaltioiden rajat näkyvät myös markkinoita segmentoivina vyöhykkeinä. Aidoissa sisämarkkinoissa yritykselle hallinnollisten kustannusten ei pidä vaihdella sen mukaan, millä alueella kauppakumppani sijaitsee. Tavaran liikkuminen rajan yli aiheuttaa kuitenkin edelleen hallinnollisen byrokratian kasvua. Palveluiden tuottaminen taas johtaa usein myös veloitteeseen asioida kohdemaan viranomaisten, kuten verohallinnon kanssa, vaikka asia olisi periaatteessa hoidettavissa myös viranomaisyhteistyön kautta.

Digitaalisten yhteismarkkinoiden toimivuutta tarkasteltaessa tuli hyvin esille, kuinka erilaisten maakohtaisten säädösten vuoksi Itämeren alueen ja tietenkin koko EU-alueen markkinat käytännössä pirstaloituvat pienempiin ja suurempiin osiin. Vaikka ylätasoinen yhtenäistä lainsäädäntöä kehitetään, niin käytännössä digitaalisia markkinoita koskevat säädökset poikkeavat maakohtaisesti niin paljon, että halutessaan laajentaa toimintaansa EU:n sisällä, yrityksen on toteutettava palvelutarjontansa eri tavoin ja erikseen kaikissa eri maissa. Tämän vuoksi Euroopan digitaalisia markkinoita pidetään tilkkutäkinä; toisistaan poikkeavista osista yhteen kursittuna.

Käytännön tasolla tämä myös näkyy ei toivottuna ilmiönä ajatellen Euroopan talouskehitystä ja talouden kilpailukykyä. Kasvuhakuiset sähköiseen liiketoimintaan tukeutuvat pk-yritykset ottavat yleensä ensimmäinen askeleensa kansainvälistymisen tiellä etabloitumalla Yhdysvaltain markkinoille. Laajeneminen EU:n sisällä ei sen sijaan yhtä paljon houkuttele. Selitys on varsin yksinkertainen, eli Atlantin takaisilla markkinoilla yhdellä investoinnilla saavutetaan

kerralla laajat potentiaaliset markkinat, kun taas EU:n alueella investoinnit pitäisi toteuttaa jokaisessa maassa erikseen. Näin ollen potentiaalisten markkinoiden saavutettavuus on Yhdysvalloissa huomattavasti kustannustehokkaampaa kuin Euroopassa. Tämä on keskeinen ongelma ajatellen näiden kahden talousalueen kykyä tarjota yrityksille niiden kilpailukykyä tukeva toimintaympäristö. Eniten tästä luonnollisesti kärsivät pienet maat, kuten Suomi.

Miksi sitten pitäisi erikseen tavoitella Itämeren alueen yhteismarkkinoiden syventämistä, kun ongelma on kuitenkin koko Euroopan laajuinen? Tähän on kaksi tärkeää syytä. Ensimmäinen suurin osa alueen maista on pieniä kansantalouksia, joille aidosti toimivien sisämarkkinoiden merkitys yritystoiminnan kasvuedellytysten kannalta on erittäin suuri. Lisäksi maiden keskinäiset kauppasuhteet ovat jo nyt hyvin tiiviit ja monessa suhteessa niiden talouden ovat jopa riippuvaisia toisistaan.

Toiseksi, aidosti toimivien sisämarkkinoiden luomisessa on päästävä pidemmälle kuin mitä ehkä EU tasolla osataan edes asettaa tavoitteeksi. Koska Itämeren alueen maat joka tapauksessa ovat tiiviissä yhteistyössä, voi alue toimia eräänlaisena edelläkävijänä koko EU:ta ajatellen. Yhteistoiminnan edellytyksiä auttaa yhteneväinen toimintakulttuuri, mikä vahvasti on vaikuttanut myös tiiviiden yhteistyöverkostojen syntymiseen elinkeinoelämän osalta. Toisin sanoen yhteismarkkinoiden kehittämisessä ja kokemusten keräämisessä koko EU:n tasolla kannattaa hyödyntää sen eri luontaisten yhteistyöalueiden tarjoamia mahdollisuuksia.

*Jarkko Heinonen
asiamies
Turun kauppakamari*

Nro.		Kirjoittaja
30/2012		Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyötä laajalla rintamalla <i>Erkki Tuomioja, ulkoasiainministeri, ulkoasiainministeriö</i>
25/2012	15.6.2012	Itämeri ei puhdistu itsekseen <i>Anne-Mari Virolainen, kansanedustaja, Kokoomuksen eduskuntaryhmä</i>
11/2012	9.3.2012	Itämeri on kirkkojen meri <i>Kari Mäkinen, arkkipiispa, Suomen evankelis-luterilainen kirkko</i>
7/2012	10.2.2012	Itämeren kohtalo ratkaistaan puhdistamoilla eikä juhlapuheissa <i>Juha Nurminen, puheenjohtaja, John Nurmisen Säätiö</i>
4/2012	27.1.2012	Itämeren suojelua vai politiikkaa? <i>Heli Saavalainen, toimittaja, Helsingin Sanomat</i>
1/2012	6.1.2012	Työnjaolla tehokkuutta Itämeren alueen yhteistyöhön <i>Thomas Götz, Saksan Suomen suurlähettiläs</i>
19/2011	2.12.2011	Itämeri, historia ja Turun yliopisto <i>Keijo Virtanen, rehtori, Turun yliopisto</i>
18/2011	25.11.2011	Merenkulun merkitys ja haasteet merellä <i>Olof Widén, toimitusjohtaja, Suomen Varustamot ry</i>
16/2011	11.11.2011	Nya regler för emission inom Östersjöområdet <i>Christian Ramberg, toimitusjohtaja, Turun Satama</i>
5/2011	2.9.2011	Tilannetietoisuutta yli rajojen <i>Veli-Jukka Pennala, komentaja, kontra-amiraali, Merivoimat</i>
3/2011	19.8.2011	Tekoja Itämeren hyväksi <i>Juho Savo, maakuntajohtaja, Varsinais-Suomen liitto</i>
1/2011	5.8.2011	Turun kaupunki ja EU:n Itämeristrategia <i>Aleksi Randell, Turun kaupunginjohtaja, Centrum Balticum -säätiön puheenjohtaja</i>